

The book cover features a central, irregularly shaped piece of aged, yellowish paper with a deckled edge, set against a background of various floral patterns. The patterns include large, detailed roses in shades of pink and purple, and smaller, stylized floral motifs in gold and brown. The overall aesthetic is vintage and elegant.

Taija
Tuominen

**KUNINGAS-
KOBRA**

TAMMI

Taija
Tuominen

**KUNINGAS-
KOBRA**

TAMMI

HELSINKI

© Taija Tuominen ja Tammi 2019
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
ISBN 978-952-04-0810-7
Painettu EU:ssa

*We were all wounded at Wounded Knee
You and me
In the name of Manifest Destiny
You and me you and me you and me
Now we make our Promises
We won't break our Word
Well sing, sing, sing out our Story*

REDBONE

Vilnan yliopiston vanhassa luentosalissa seinälle heijastuu värikuva etelähämäläisen maalaistalon palaneista raunioista. Seinät ovat kaatuneet, vain mustunut savupiippu kohoaa kohti syksyistä taivasta. Sen vieressä on keltaiseen sadetakkiin pukeutunut palomies.

Kaikki kuuntelevat hiljaa, kun käännän kuukauden vanhan Hämeen Sanomien tekstin englanniksi. ”*Rintamamiestalo paloi maan tasalle pitkän ja yksinäisen tien päässä.*” Sen jälkeen luen yli kymmenen vuoden takaisen otteen romaanistani *Tiikerihai*. Siinä äiti toteaa repliikissään:

– Mä vielä poltan tän perkeleen talon.

Salissa kohahtaa. Muut panelistit kääntyvät katsomaan.

Ajattelin etukäteen, että tämä on hyvä esimerkki faktan ja fiktion suhteesta pohjoismaisessa kirjallisuudessa. Tämä oli parempi esimerkki kuin osasin odottaa.

En kerro opiskelijoille, että pidän valokuvaa palaneen lapsuudenkotini raunioista tummissa mosaiikkikehyksissä olohuoneessani.

En kerro opiskelijoille, että talon palaminen on parasta mitä on vuosikausiin tapahtunut.

En kerro opiskelijoille, että vituttaa, kun äiti ei palanut mukana.

Rakentelen usein kuvaa päässäni. Syyskuinen kirkas lauantai, lakastuvia lehtiä, mullan ja maan tuoksu. Matalaa metsää ja suota. Joutomaata. Umpeen kasvavia peltoja.

Sen kaiken keskellä talo palaa soihtuna.

Tuli nuolee rapistuneita keltaisia seiniä ja ikkunan pieliä, punaisia palotikkaita, joista on lähtenyt maali. Niitä tikkaita pitkin kiipesin joskus katolle katselemaan taivaanrantaan ja uneksimaan kaukaisista paikoista.

Kun laskin katolla katseeni alemmaksi, näin pieniä peltoja, rähjäistä metsää ja suon, joka oli kuin painajaisen aarniometsä. Naavaisia kuolevia puita, risukkoa ja kaislikkoa, seittiä, joka liimaantui käsiin ja kasvoihin. Ruostuneita katiskoita joen varren rahkassa ja mudassa.

Siellä äiti antoi kerran korista munavoileivän. Ruisleipää, voita ja kananmunanviipaleita. Oli nälkä. Märkä koira rämpi hetteikössä. Kaikki haisi.

Äiti laittoi sokerin suuhun ja hörppäsi mukista kahvia.

– Nää on vielä joskus kaikki sun maitas, äiti sanoi.

Olin hiljaa ja söin munavoileipää. Tuijotin edelleen ruskeaa vettä ja ajattelin haukia, ahvenia ja pulleita keväisiä lahnoja, jotka joskus uivat tämän joen syvyyksissä.

En koskaan halunnut niitä maita.

En halunnut mitään muuta kun eroon siitä kaikesta.

Tuli nuolee keittiön palapelitaulun, alppimaiseman. Se nuolee tyhjät kaljapullot ja pinttyneet puurokattilat. Siinä menee kamari, jonka oveen ripustetussa tuulikanteleessa lukee: *Tuule tuuli leppeämmin missä köyhä raataa.*

Pirtissä roihuaa sohva ja pöytä. Muuta siellä ei enää olekaan, sillä antiikkihuonekalut, posliinikulhot ja taulu on jo vaihdettu viinaan. Näppärä idea diilata ohi edunvalvojan.

Minua pyydettiin edunvalvojaksi. Kieltäydyin, en harkinnut hetkeäkään.

Näin äidin viimeksi kaksikymmentävuotta sitten käräjäoikeudessa. Hän oli saanut tuomion hautausmaahan rikkomisesta, haudan häpäisystä, näpistyksestä ja laittomasta uhkailusta. Hän sai myös lähestymiskiellon.

Äiti istui oikeustalon alakerran aulaan olevan veistoksen päällä ja heilutteli jalkojaan.

Minä olin se, joka teki rikosilmoituksen.

Emme sanoneet toisillemme sanakaan. Eivätkä sanoneet sanaakaan ne Lyseon lukiolaiset, jotka olivat sinä päivänä tutustumassa oikeudenkäyntiin. Vanhempi kummilapseni ei sattunut olemaan sinä päivänä koulussa. Hän oli valitellut vanhemmilleen, että kaikki luokkakaverit olivat paikalla.

– Siellä pyörii nyt seudun kuuluisin pirtun salakuljettaja, tuttu poliisi oli soittanut kuukausia aiemmin. – Ajattelin vaan kertoa, että tiedät.

Tiesin minä. Kun menin hämeenlinnalaiseen baariin, tuli aina joku huonohampainen pikkurikollinen kertomaan, että mä olen käyny sun kotona, sunkin pitäs käydä, mulla on sun kuvas seinällä, äitis anto, mä kattelen sitä joka päivä, mä kattelen sua, kun mä juon aamukahvia.

Tuli vie vintin tavaroineen. Tuli vie kohisten ja rätisten mandoliinit, matot ja sikatalouden hoitokirjat. Vanhat munakennot, täkit ja joulukuusen koristeet.

Kaikista parasta on, että se vie kaikki paperit ja vanhat valokuvat. Kaikki mapit, kirjeet ja albumit. Se vie kaikki muistot.

Tuli nuolee kaiken olemattomaksi. Se nuolee pois ja häivyttää. Se suutelee kaiken puhtaaksi. Polttaa tuhkaksi talon, jossa kävin viimeksi kaksikymmentä vuotta sitten.

Tähtäsin jokaisella talikollisella kohti oranssia pakkasaamun aurinkoa, joka nousi matalan kuusimetsän takaa. Navetan lämmin ilma huurusi lantalan ovella, selkäni takana vanhasta Philips-radiosta raikui Drive In Saturday. Lypsykone tykytti.

Tähtäsin talikolla aurinkoon. Oli jouluaamu ja minä olin viisitoistavuotias.

Olin navetassa aamulypsyllä, niin kuin monena jouluaamuna ennen tätä ja tämän jälkeenkin, sillä isä istui aina keinutuolissa lukemassa uusinta Päätaloa ja äiti oli huonovointinen. Hänellä oli krappula.

Jos isä oli häijy, äiti pakeni yöpaidassa navetal-
le, joi suoraan tankista kauhallisen kylmää maitoa
niin autuaasti, että risaisen yöpaidan rintamuksesta
tunki ulos paljas tissi. Se näytti sian kärsältä. Sitten
hän meni nukkumaan edellisillasta viilenneen sau-
nan lauteille. Välillä hän kävi huojumassa karjakeit-
tiön ovella ja totesi, että äijä vittuilee pirtissä. Jou-
luaamuna hän makasi saunassa puoleen päivään.

Aattoiltana äiti vielä makasi pirtin lattialla se-
lällään, poltti punaista norttia ja ilmoitti olevansa
pitäjän kaunein nainen. Kun hän kusi kyykkysil-
lään ulko-oven edessä lumihankeen, pidin häntä
puseron kauluksesta pystyssä.

Ne olivat hyviä jouluja. Huonoina jouluina hän
kaatoi ruokapöydän, pieksi isän verille ja vei sulak-
keet sähkötaulusta. Pihamökkini kylmeni nopeasti.
Niinä jouluina hain pimeästä liiterin takaa puita ja
lämmitin pönttöuunia. Tuijotin mustenevaa hiillos-
ta ja varoin laittamasta peltejä liian aikaisin kiinni.

Kun vuosikymmeniä myöhemmin olin yksin
kylmän ja vesisateisen mustakuusimetsän kes-
kellä Alaskassa, ei pienen lautamökkini kamina
järkyttänyt. Kosteiden tuohien loppuessa sytytin
kaminan sinisillä sukkahousuillani. Yö oli lämmin
ja tihkusateinen aamukin oli lämmin lautamökis-
säni, jossa kuuntelin metsää. *Kuulin pöllön kut-
suvan*. Surullisessa kirjassa pöllö huhuili metsästä
kwakiutl-heimolaisia kuolemaan.

Kun olin pessyt lypsykoneen, ruokkinut kanat,
kuivittanut lehmät ja vasikat, sammutin valot ja
suljin navetan oven.

Iltapäivällä lähdin kävelemään kohti Hauhon kir-
konkylää. Ensin kilometrin kinostunut peltoaukea
ja autio mustaikkunainen talo, hiukan isompi tie
ja rapattu keltainen lakkautettu kansakoulu, jossa

oli uskoon tulleiden alkoholistien hoitokoti – niiden kanssa äiti rellestikin ilolla. Sitten vielä isompi luminen tie ja kuusimetsää.

Sillan ja ison mäen jälkeen tuli kirkonkylässä asuva Heli vastaan. Kävelimme toisiamme kohti. Olimme laskeneet, että molemmilla oli käveltävää vain viisi kilometriä ja tietenkin saman verran takaisin.

Heli sai matkalla ylittää harjun ja ohittaa syvän lammen, jonne tarinan mukaan oli joskus upotettu kirkonkellot. Minun maisemani oli samaa tasaista.

Kohtasimme keskellä tietä ja kerroimme aaton tapahtumat.

– Ihan tyhmää, hän sanoi.

– Niin on, vastasin.

Vaihdoimme lahjoja. Muistikirja, 4711, David Bowien kasetti, mansikantuoksuista huulikiiltoa.

Seisoskelimme autiolla tiellä ja kaivoin kassistani Vermouth Bianco -pullon.

– Kato mitä äiti anto mulle lahjaksi, sanoin.

– Voi helvetti!

– Se sanoi, että tää on meille sopivan mietoa, jatkoin.

Kävelimme kuusikkoiseen rinteeseen autoilta piiloon. Pakkaslumi narskui talvikenkien alla ja hangelle oli tippunut neulasia. Heli kertoi vuosia seuranneensa jäniksen jälkiä väärään suuntaan.

Avasimme kierrekorkin ja maistoimme vuorotellen. Vermouth Bianco oli kylmää, makeaa ja paha. Joku auto meni tietä pitkin ja kyyristyimme kinoksen taakse piiloon. Joimme pullon puoliksi, piilotimme sen hankeen ja lähdimme kävelemään kotejamme kohti.

Aamuinen kohoava pakkasaurinko oli kadonnut jonnekin ja päivä oli vaihtunut hämärän harmaaksi. Kävelin yksin autiota tietä. Olin edelleen viisitoistavuotias, lievästi humalassa ja mietin, pääsenkö koskaan täältä pois. Mietin, pitääkö minun vielä hoitaa iltalypsy.

Äidin mielestä minun piti ryhtyä emännäksi johonkin maalaistaloon, sellaiseen, jossa oli iso navetta. Hänellä oli aina jonkin ison talon poika kiikarissa.

– Kyllä sut joku paksuks pökkää, kun mä maksan tarpeeksi! äiti hihkui pirtin lattialta myöhään aattoiltana.

– Maatalouslomittajan työ olis hyvä homma, isä jatkoi keinutuolistaan.

Sillä hetkellä he eivät muistaneet yhteistä vitsiään, että meiltä sai prinsessan ja koko valtakunnan.

Tietenkin minä pääsin pois. Joskus tuntuu, että utuiset jouluaamut ja hämärät iltapäivät olivat jonkun toisen elämää.

Muistot tulevat pala palalta. Yksi pala tuo tullessaan aina toisen. Kun muistan rehutornin oven kylmän kahvan, haistan samalla AIV-rehun tuoksun. Jos menen tavarataloon ja avaan punaisen Tummeli-purkin, olen navetassa ja muistan kaiken.

Olen päivähoitossa tyhjässä karsinassa ja paras ystäväni on viereisen karsinan vasikka. Työnnän kasvoni ja käteni karsinan rimojen välistä vasikan imettäväksi.

Myöhemmin muistelen navettalapsuuttani Taivalkoskella Päätaloviikon juhlapuheessani. Kerron miten isäni tempaisi aina jonkin työasian kohdalla keinutuolista ylös ja ilmoitti, että hän tarkastaa mitä Kalle asiasta sanoi. Hän löysi oitis hyllystä oikean kirjan ja oikean kohdan, jonka hän luki seisaaltaan ääneen. Pitkä ja leveäharteinen mies seisoikumarassa harmaat villasukat jalassa, kasvot kohti aukeamaa.

Se kesti kauan, mutta lukiessaan hän oli onnellinen. Jätän kertomatta, että yhtä onnellisena isä luki ääneen myös seksikohtaukset. Ne olivat lapsuuteni ainoa seksuaalinen valistus.

Muistelen Metsäoppilaitoksen urheilusalissa sinivalkoisen kukkalaitteen takaa, miten isä teki pyhiinvaellusmatkoja Kallen kirjojen maisemiin. Hän otti mukaan kairan ja pilkkivehkeet. Samalla liikutun itsekin. Sukupolvien ketju.

Puheen jälkeen ystäväni Kati soittaa:

– Meillä oli seuran kokous ja entinen muurari Veijo alko puhua kesken kaiken ihan sekavia. Se sano, että Taija Tuomisella on silee iho, kun se on ollu lapsena ammoniakkin höyryissä. Sitten Veijo pyörty.

– Mitä ihmettä?

– Veijolla oli suolavaje, mutta se sano heti virottuaan, että lehmän virtsa on parasta ihonhoitoa.

Kun kasvan, pääsen karsinasta pois. Lypsän salaa lehmiä kotimetsässä. Puhun lehmille kaikki päivät ja ne ovat perheeni, niiden lämpimät kyljet ja kosteat turvat käsivarsillani. Joskus ne potkivat, mutta en välitä, ja sorkkien viillot vähenevät, kun laumani kesyyntyy.

Kuljen metsässä lehmien kanssa. Olen intiaani ja lehmät ovat biisonilaumani, jota lypsän oman toteemipaaluni katveessa tyhjiin apteekinpulloihin.

– Jumalauta, se lypsäminen loppuu! Lehmät menee umpeen! isä karjuu, sillä iltalypsylle lehmistä ei enää riitä maitoa.

Opin piilottamaan pulloni paremmin sammaleiden sisälle tuuheiden kuusien alle. Opin säilyttämään salaisuuteni.

– Mä osaan koota silmät ummessa lypsykoneen, totean joskus myöhemmin kahvipöytäkeskustelussa.

Minua katsoo seitsemän yllättynyttä virkamiestä Taiteen keskustoimikunnan valkeassa kokoushuoneessa.

He eivät ole koskaan käyneet navetassa.

Heitä eivät lehmät potkineet eikä äiti hakannut verille heinäseipäillä, kettingeillä, lapiolla, kaikella mitä käteen osuu.

He eivät ole koulussa peitelleet pitkähihaisilla puseroilla mustelmiaan tai eläneet ainaisessa pelossa. He eivät ole kuusivuotiaana juoneet pellolla heinäseipään takana hinkasta heinämiesten sahteja, riisuneet vaatteitaan pois, pitäneet heinänsängistä kiinni ja karjuneet, että tulkaa auttaan, maailma pyörii!

He eivät pitäneet lapsena omaa mukia piilossa ja käyneet salaa juomassa kellarissa isosta tonkasta päivittäin makeaa sahtia, leijuneet olotilasta toiseen ja sitten etsineet hukkaamiaan palapelin palasia koko joulun.

He eivät ole saaneet sahdista tarpeekseen kaksitoistavuotiaana ja lopettaneet sen juomista, vaan pitävät sahtia hienona perinnelisänä noutopöytien juomatarjoiluissa.

– Lapsuus maalla on varmaan niin erilaista, joku sanoo ja näen jo sen idyllin mikä hänellä on mielessä.

Ajattelen, että lapsuus maalla saa kaipaamaan maailmalle. Se opettaa olemaan pelkäämättä mitään. Se antaa levon kulkea kirkkaan tähtitaivaan alla tai avata pimeän ladon oven. Se saa laittamaan sukset jalkaan ja hiihtämään kaksikymmentä kilo-

metriä lumisten metsien poikki Aulangolle, lähelle Hämeenlinnaa, tuijottamaan lumoavia kaupungin valoja, salaperäisyyttä ja elämää.

– Siitä saa reiteen pitkän arven, kun juoksee pelolla puukko kädessä ja liukastuu lehmänpaskaan, vastaan.

Uuden Marimekon leninkini alla kulkee vieläkin pitkä valkoinen arpi. Se on minun tatuointini. Toinen pitkä valkoinen arpi kulkee käsivarressa. Sen poltti meduusa.

Muistot muuttuvat ja lopulta en ole varma, miten kaikki oikein menikään.

Makaan iltalypsyn jälkeen selälläni pimeän pihamökkini lattialla ja kuuntelen David Bowieta. Kun kuulen muukalaisesta linnunradan takana, en ole enää niin yksin. Tiedän, että jossain on maailma, avaruus ja linnunrata.

Vuosikymmeniä myöhemmin, keskellä yötä, soi puhelin valtameren takaa. Kun vastaan, Markus kertoo, että David Bowie on kuollut.

– Ei, ihan kamalaa, vastaan.

Kello on 03.00. Istun kullanvärisen täkin alla ja kyyneleet virtaavat. Ikkunan takana Houston Streetin valot, läpi yön kiitävät autot ja kaupungin tuoksu. Muutama päivä aikaisemmin sanoin kotonani Markukselle, että hieno lähteä New Yorkiin Davidin syntymäpäivänä.

Aikaisin aamulla olen neljän korttelin päässä Lafayette Streetillä Bowien talon edessä. On huurteinen tammikuun aamu. Paikka on täynnä kukkia, kynttilöitä, kuvia, glitterikenkiä ja runoja. Poliisi virittelee aitoja.

Kadun vierusta täyttyy pakettiautoista, joiden katoilla on lautasantenneja. Löydän kalenterini välistä postikortin Kärsämäen Paanukirkosta. Kirjoitan sen taakse viestin. Kesken kaiken suttaan viestin ja kirjoitan runon. Minua itkettää.

Ruskeahiuksinen nainen kysyy, suostunko antamaan haastattelun Sky News'lle. Tietenkin suostun. Siinä sitten pitelen päätäni ja kerron suhteestani David Bowieen englantilaisen tv-kanavan uutisissa. Olen vakava, silmäni ovat kyynelissä, mutta mustan takkini rinnassa on punainen ruusu.

*Because of David I was not so lonely and lost.
You painted my face visible to me.*

Myöhemmin kirjoitan tästä kolumnin. Joku vastaa pilkallisella yleisönosastotekstillä, että miten voi itkeä jotain poptähteä, kun ihmiset menettävät koko ajan läheisiään.

Isääni en itkenyt lainkaan, eikä äiti palanut talon mukana. Selkä vain kärehti. Tappouhkauksia hän ei kuitenkaan enää kykene lähettämään. Enää hän ei lähettele lehtiin kuolinilmoituksiani tai soittele ympäri maakuntaa, että hänen siivoojana työskentelevä tyttärensä on nykyisin suljetulla osastolla.

Ikä on hiljentänyt äidin. Vielä viisi vuotta sitten hän soitti kaikille tuntemilleen ihmisille, että olen huumehoureissani tehnyt itsemurhan.

Kun kesäisenä sunnuntaina vehreiden vaahteroiden alla Ruissalossa avasin puhelimen, se oli täynnä puolituttujen hämmentyneitä puheluita ja tekstiviestejä. Oli kesäyliopiston elämäkerrallisen kirjoittamisen kurssin lounastauko.

Opiskelijat istuivat vanhan kartanon hämärässä ruokasalissa kalakeittolautastensa ääressä, ja minä annoin kuuloetäisyyden ulkopuolella auringon paistaa kasvoilleni rantaan viettävän polun varrelle. Meri kimmelsi kauempana.

Merellä lipuivat valkoiset purjeveneet kevyesti ja huolettomasti.

Kyllä, kaikki on hyvin, ei tämä ollut ensimmäinen kerta. Olen täällä opettamassa, ei, en elätä itseäni kotisiivoojana. En ole ollut koskaan hoidossa. En ole vaatinut äidiltä rahaa. Ei minulla ole vuokratästejä, minulla on oma asunto.

Annoin auringon lämmön tarttua kasvoihin ja ajattelin, että kyllä tämä tästä, kyllä tästäkin selviään. Hetken vituttaa, mutta kyllä tämä tästä.

Kyllä tämä joskus loppuu.

Kohta palaisin vanhan kartanon saliin, jossa iäkkäät opiskelijani tekisivät kyöneleet silmissä tunti-harjoituksia, joissa he kaipasivat äitejään.

En ehtinyt soittaa kuin osalle viestinsä jättäneille. Osan annoin olla. Edunvalvojalle ilmoitin, että nyt menee aika lujaa, pitäisi ottaa puhelin pois tai tarkistaa lääkitystä.

– Anteeksi, jos nyt samalla kysyn, mutta asutteko te Tampereella? edunvalvoja kysyi.

– En ole koskaan asunut.

– Aha, olen saanut väärää tietoa, hän jatkoi hämmentyneenä.

– Äitikö niin sanoi?

Siperiassa sanotaan, että hiljaisessa vedessä asuvat perkeleet.

”Ei ollut aihetta vielä puhua palaneesta talosta, ei humalaisesta naisesta pirtin lattialla, ambulansseista, palokunnasta ja poliiseista, suokuokalla särjetyistä auton ikkunoista, verille hakatuista lehmistä ja koirasta.”

Vajaa 20 vuotta sitten **TAIJA TUOMISEN** *Tiikerihai* kohautti suorasukaisella ja tosipohjaisella kuvauksella alkoholisoituneen äidin piinaamasta lapsuudesta. Lukijoiden kovasti odottaman *Kuningaskobran* alussa tulipalo on tuhonnut lapsuudenkodin – ja kertoja toivoo, että äiti olisi palanut mukana.

Lapsuudenkodin jäätyä taakse kirjoittamisesta ja sen opettamisesta tulee matka, jolla muokataan mennyttä, luodaan tulevaa, kehitetään tarinoita ja saadaan uusia ystäviä, uusi perhe. Ja lopulta ollaan Wounded Kneen intiaanireservaatissa.

Autofiktiivinen romaani on suorasukainen ja vangitseva sekoitus kevyttä ja vakavaa, kaunista ja kauheaa. Liekit vapauttivat kirjailijan uuteen elämään. Nyt hän kysyy mitä tapahtuu, kun päästää irti. Millä ehdoilla voi olla onnellinen?

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-0810-7